Welke succesfactoren zorgen ervoor dat mbo-studenten met een NT2-achtergrond hun schoolloopbaan vervolgen?

Beantwoord door Maartje Kouwenberg (kennismakelaar Kennisrotonde).

2 juni 2022

KR. 1438

Kort antwoord

Er is geen onderzoek bekend naar succesfactoren om specifiek mbo-studenten met een NT2-achtergrond succesvol hun schoolloopbaan te laten vervolgen. Wel is bekend dat aandacht voor vaktaal belangrijk is voor deze groep en is er literatuur over succesfactoren voor mbo-studenten in het algemeen en voor studenten met een migratieachtergrond. Succesfactoren die overlappen in deze verschillende studies zijn het bieden van toekomstperspectief, binding met docenten, medestudenten en professionals, en ouderbetrokkenheid. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat een integrale aanpak beter werkt dan een aanpak gericht op een enkele risicofactor voor voortijdig schoolverlaten.

Antwoord

NT2-studenten zijn studenten die Nederlands als tweede taal leren. Er is geen onderzoek bekend naar factoren die ervoor zorgen dat deze specifieke groep hun schoolloopbaan succesvol vervolgt. Wel vallen de studenten met een NT2-achtergrond binnen groepen die juist een groter risico hebben om hun schoolloopbaan voortijdig te beëindigen. NT2-studenten kunnen bijvoorbeeld een migratieachtergrond hebben.

Mbo-studenten met een migratieachtergrond verlaten relatief vaak voortijdig school (Bos et al, 2021; Elffers, 2012, Herweijer, 2008; Lamonica et al., 2020). Deze groep heeft een nog grotere kans om uit te vallen als ze een lage sociaaleconomische status hebben (Hippe & Jakubowski, 2018).

Maar dat wil niet zeggen dat de migratieachtergrond op zich een grote invloed heeft op de schoolloopbaan. Of studenten met een migratieachtergrond uitvallen, hangt vooral af van andere factoren. Het hangt bijvoorbeeld af van de ondersteuning die ze van vrienden en familie ontvangen (Elffers, 2012). En als er rekening wordt gehouden met dit soort verschillen, dan zijn zowel de kans dat, als de redenen waarom, studenten met een migratieachtergrond uitvallen hetzelfde als voor autochtone studenten (Hippe & Jakubowski, 2018).

In dit antwoord bespreken we eerst onderzoek naar mbo-studenten in het algemeen, vervolgens onderzoek naar studenten met een migratieachtergrond. Dit omdat NT2-studenten binnen deze beide groepen (kunnen) vallen. Vervolgens stippen we kort aan wat er bekend is over het ondersteunen van NT2-

studenten binnen het mbo, omdat dit aanwijzingen geeft over factoren om hen hun schoolloopbaan succesvol te laten vervolgen.

Mbo-studenten verlaten voortijdig school vanwege meerdere redenen

Wat we weten over factoren die een succesvolle schoolloopbaan bevorderen, is grotendeels gebaseerd op verschillen tussen kenmerken van jongeren die wel en kenmerken van jongeren die niet uitvallen (Kennisrotonde, 2019). Die kenmerken worden vaak onderverdeeld in verschillende categorieën. Bijvoorbeeld in de vier categorieën die in een eerder Kennisrotonde-antwoord zijn besproken (Kennisrotonde, 2019). In dat antwoord wordt dieper ingegaan op de vier categorieën van kenmerken. In het kort zijn ze:

1. Kenmerken van de student zelf, zoals het geslacht. Jongens zijn bijvoorbeeld oververtegenwoordigd in de groep vroege mbo-uitvallers (Elffers, 2012). Daarnaast vallen hieronder kenmerken als motivatie en spijbelgedrag.
2. De tweede categorie zijn de kenmerken van de omgeving, zoals sociaaleconomische status, ondersteuning van ouders of omgaan met leeftijdsgenoten die spijbelen.
3. Onder de derde categorie vallen schoolkenmerken, bijvoorbeeld het lesprogramma en een veilige leeromgeving.
4. Ten slotte bestaat de vierde categorie uit kenmerken van het stelsel, zoals leer- en kwalificatieplicht.

Vaak is het niet maar een factor of categorie waardoor studenten uitvallen, maar zijn er meerdere oorzaken. Er zijn verschillende modellen ontwikkeld over welke factoren verklaren waarom studenten hun schoolloopbaan niet vervolgen (Vugteveen & Timmermans, 2017). Wat deze modellen gemeen hebben, is dat studenten door een combinatie van factoren uitvallen (Heemskerk et al., 2018; Rijksoverheid, 2022; Schmid et al., 2021; Van der Gaag et al., 2020). Ze hadden bijvoorbeeld een andere verwachting van de opleiding, ze hebben een lagere sociaaleconomische status en ze spijbelen veel.

Mbo-studenten binnenboord houden

Het is dan ook effectief om een integrale aanpak in te zetten om ervoor te zorgen dat studenten hun schoolloopbaan blijven vervolgen (Kennisrotonde, 2019). Bijvoorbeeld een aanpak die zich niet alleen richt op de schoolse omgeving, maar ook op de thuissituatie en de vriendengroep (Wilson et al., 2013).

Hiernaast komen succesvolle initiatieven om studenten hun schoolloopbaan succesvol te laten vervolgen binnen alle soorten onderwijs op een aantal punten overeen (De Baat et al., 2014; Heemskerk et al., 2018; Kennisrotonde, 2019). Dit zijn:

- Ze stimuleren binding tussen de individuele student en de school.
- Ze ondersteunen studenten om toekomstperspectief te ontwikkelen.
- Ze bieden ondersteuning en ontwikkeling van autonomie en vaardigheden.
- Ze betrekken ouders.

Aanvullend op deze punten is specifiek voor mbo-studenten bekend dat loopbaanoriëntatie belangrijk is om ervoor te zorgen dat zij hun schoolloopbaan vervolgen (Gelderblom et al., 2021; Kennisrotonde, 2018; 2019). Loopbaanoriëntatie kan worden gezien als een vorm van toekomstperspectief ontwikkelen. Mbo-

opleidingen kunnen loopbaanoriëntatie op verschillende manieren vormgeven. Er zijn aanwijzingen dat vooral de manieren loopbaanontwikkeling, mentoring, werkgerelateerd leren en professionalisering van het docententeam van invloed zijn op de onderwijsloopbaan van mbo-studenten (Hughes et al., 2016).

Daarnaast is het voor mbo-studenten belangrijk om proactief te interveniëren en om ondersteuning te bieden door professionals die de studenten en hun behoeften goed kennen (Cedefop, 2016). Proactief interveniëren houdt in om actie te ondernemen zodra studenten signalen laten zien dat het niet goed gaat en niet pas als studenten al hebben aangeven dat zij willen stoppen met school.

Mbo-studenten met een migratieachtergrond binnenboord houden

Voor een aantal van bovenstaande succesfactoren om mbo-studenten binnenboord te houden, zijn er onderzoeksresultaten bekend specifiek over studenten met een migratieachtergrond. Hieruit komen aandachtspunten voor deze groep naar voren.

Binding tussen de individuele student en de school

Alhoewel binding ook als belangrijke succesfactor wordt genoemd voor studenten met een migratieachtergrond (Schmid et al., 2021), blijkt uit ander onderzoek dat het een minder sterke factor is (Elffers, 2011). Studenten gaven in interviews aan dat de positieve en ondersteunende relaties met docenten zorgen voor motivatie en aanmoediging (Schmid et al., 2021). Maar uit een grootschalig ander onderzoek bleken de positieve ervaringen met docenten minder van invloed te zijn op hun betrokkenheid dan op de betrokkenheid van studenten zonder migratieachtergrond. Terwijl meer betrokken studenten juist minder kans hebben om uit te vallen (Elffers, 2011).

Een reden voor het verschil in invloed is dat studenten met een migratieachtergrond minder goed in staat lijken te zijn om gebruik te maken van aanwezige hulpbronnen, zoals van de ondersteuning van docenten. De studenten tonen minder initiatief om hulp te vragen. Opleidingen zouden daarom sneller zelf studenten actief kunnen benaderen (Elffers, 2011).

Dit sluit aan bij het bieden van 'zorg in de school', waarbij er in de school professionals aanwezig zijn met verschillende expertises die jongeren kunnen ondersteunen (NJi & ecbo, 2021). Doordat de professionals nabij zijn, is het gemakkelijker om (tijdig) passende ondersteuning te vragen. Ook wanneer de school signaleert dat studenten belemmeringen ervaren, kan samen met studenten sneller hulp ingeschakeld worden. Dit was onder andere onderzocht bij studenten die statushouder zijn en een re-integratietraject via de gemeente volgen of instromers uit internationale schakelklassen (NJi & ecbo, 2021).

Naast professionals en docenten zijn medestudenten belangrijk voor studenten om hun schoolloopbaan te vervolgen (Elffers, 2011; Schmid et al., 2021). Ook het contact met studiegenoten vergroot namelijk de betrokkenheid van studenten op school, wat weer de kans op schoolverlaten verkleint.

Toekomstperspectief ontwikkelen

Toewerken naar een concreet doel (beroep) is ook een succesfactor voor studenten met een migratieachtergrond om hun schoolloopbaan te vervolgen, omdat hierdoor de studie en het leren van de tweede taal relevant wordt (Cedefop, 2016; Elffers, 2011; Schmid et al., 2021). Voor deze studenten is het zichtbaar en aantrekkelijk maken hoe een opleiding bij kan dragen aan succes en carrièremogelijkheden

een factor die ervoor zorgt dat zij binnenboord blijven (Cedefop, 2016). Doordat een mbo-opleiding duidelijker maakt wat een studie vraagt en biedt, is er namelijk minder kans dat studenten een kloof ervaren tussen hun aanvankelijke verwachtingen en hun feitelijke ervaringen (Elffers, 2011). Elffers (2011) stelt dat een opleiding dit kan doen door intensievere begeleiding tijdens het zetten van kleine stappen op weg naar grotere doelen. Bijvoorbeeld door studenten intensief te begeleiden als zij een opleiding, stage of studieproject kiezen.

Hiernaast zijn er aanwijzingen dat studenten met een migratieachtergrond baat hebben bij praktijkleren om succesvol hun schoolloopbaan te vervolgen (NJi & ecbo, 2021; Schmid et al., 2021). Praktijkleren houdt in dat de studenten beroepsrelevante competenties in een realistische werkomgeving leren. De studenten ontwikkelen bij praktijkleren gelijk de taal en de cultuur van een beroepsgemeenschap.

Betrekken van ouders

Ten slotte is als succesfactor voor de groep studenten met een migratieachtergrond genoemd om ouders te betrekken. Specifiek gaat het dan om ouders te informeren over het onderwijssysteem in het land (Cedefop, 2016).

Mbo-studenten met een NT2-achtergrond ondersteunen

Om de groep NT2-studenten goed te ondersteunen tijdens hun studie, dienen opleidingen aandacht te besteden aan vaktaal (Elbers, 2012; Schmid et al., 2021), aan kennis over het Nederlandse onderwijssysteem en aan kennis over de arbeidsmarkt (Bolle, 2019). Dit is niet specifiek onderzocht in relatie tot het wel of niet vervolgen van hun schoolloopbaan, maar vooral in relatie tot studieresultaten. En voor goede studieresultaten blijkt het voor NT2-studenten belangrijk dat docenten taalkennis overdragen die nodig is voor de vakken en beroepen waarvoor NT2-studenten worden opgeleid (Elbers, 2012). Deze uitkomst sluit aan bij Noors onderzoek waarin studenten met een migratieachtergrond aangaven dat voor hen de tweede taal relevant werd, omdat het nodig was voor het vak dat ze later wilden uitoefenen (Schmid et al., 2021).

Naast kennis over vaktaal, is het belangrijk dat studenten met een NT2-achtergrond een goed beeld krijgen van het beroep waarvoor zij worden opgeleid, van de opleiding en wat voor hen een haalbaar uitstroomniveau is en binnen welk tijdsbestek (Bolle, 2019). Studenten met een NT2-achtergrond ervaren daar moeilijkheden in. Dit komt aan de ene kant door de taalbarrière, maar aan de andere kant doordat studenten onbekend zijn met het Nederlandse onderwijssysteem. Bolle (2019) beschrijft dat het hiervoor nodig is dat docenten uit internationale schakelklassen en voorlichters uit het mbo tijdens de intake voorlichting geven aan NT2-studenten over opleidingen, opleidingsniveaus en opleidingsduur. Hier is geen effectonderzoek over bekend. Maar het sluit wel aan bij het bieden van toekomstperspectief als succesfactor om mbo-studenten hun schoolloopbaan te laten vervolgen (Kennisrotonde, 2018; 2019).

Geraadpleegde bronnen

Bolle, T (2019). Succesvolle in- en doorstroom van NT2-studenten in mbo-opleidingen: Extra taalondersteuning buiten de vakles is onontbeerlijk. ITTA.

Bos, B., Molenaar, R., & Zweerink, J. (2021). *Samenhang tussen problemen en de kans op voortijdig schoolverlaten*. CBS.

Cedefop (2016). *Leaving education early: putting vocational education and training centre stage. Volume II: evaluating policy impact*. Luxembourg: Publications Office. Cedefop research paper; No 58.

De Baat, M., Messing, C., & Prins, D. (2014). *Wat werkt bij schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten?* Nederlands Jeugdinstituut.

E. Elbers (2012). *Iedere les een taalles? Taalvaardigheid en vakonderwijs in het (v)mbo. De stand van zaken in theorie en onderzoek*. Utrecht en Den Haag: Universiteit Utrecht en PROO.

Elffers, L. (2011). *The transition to post-secondary vocational education: students' entrance, experiences, and attainment*. Enschede: Ipskamp Drukkers.

Elffers, L. (2012) Voorbij het laaghangend fruit. Voortijdig schoolverlaten in het mbo. MESO Magazine, 184, 22-25.

Gelderblom, A., Hardonk, L., De Koning, J., & De Vleeschouwer, E. (2021). *Effectiviteit van LOB-interventies. Literatuurstudie*. Rotterdam: SEOR.

Heemskerk, I. M. C. C., Van Eck, E., Buisman, M., & Sligte, H. (2018). *Samen op weg naar een startkwalificatie. Evaluatie van vsv-projecten in het programma Kansen voor Jongeren van het Oranje Fonds*. Rapport 984, ISBN 94-6321-056-0, Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Herweijer, L. (2008). *Gestruikeld voor de start: de school verlaten zonder startkwalificatie*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Hippe, R., & Jakubowski, M. (2018). *Immigrant background and expected early school leaving in Europe: evidence from PISA*. EUR 28866 EN; Publications Office of the European Union; Luxembourg; ISBN 978-92-79-76328-1; doi:10.2760/111445; JRC109065

Hughes, D., Mann, A., Barnes, S., Baldauf, B., & McKeown, R. (2016). Careers education: International literature review. Institute for Employment Research / Education and Employers Research.

Kennisrotonde (2018). *Over welke competenties moeten mentoren in het mbo beschikken om vsv terug te dringen?* (KR.325) Den Haag: Kennisrotonde.

Kennisrotonde (2019). *Wat zijn effectieve aanpakken van verzuim binnen het mbo?* (KR. 516). Den Haag: Kennisrotonde.

Lamonica, V., Ragazzi, E., & Sella, L. (2020). Including adolescent migrants in school through VET approach: evidence from a pilot action in Italy. Empirical Research in Vocational Education and Training, 12(1), 1-14.

Nederlands Jeugdinstituut & Expertisecentrum Beroepsonderwijs (2021). *Succesvolle aanpakken mbo-studenten in kwetsbare posities. Een literatuurverkenning naar werkzame elementen*. Utrecht: NjI.

Rijksoverheid (2022). *Kamerbrief over cijfers voortijdig schoolverlaten (VSV) 2020-2021.* Den Haag.

Schmid, E., Jørstad, B., & Stokke Nordlie, G. (2021). How schools contribute to keeping students on track: Narratives from vulnerable students in vocational education and training. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*, 11(3), 47–65.

Van der Gaag, M., Snell, N., Bron, G., & Kunnen, S. (2020). Voortijdig schoolverlaten voorkomen: Perspectieven van wetenschap, praktijk en beleid. Uitgeverij Acco.

Vugteveen, J., & Timmermans, A. C. (2017). Risico op afbreken van een opleiding in de eerste twee jaar van het mbo. Pedagogische Studiën, 94(3), 139-159.

Wilson, S. J., & Tanner-Smith, E. E. (2013). Dropout prevention and intervention programs for improving school completion among school-aged children and youth: A systematic review. Journal of the Society for Social Work and Research, 4, 357-372.

Meer weten?

Themapagina over Loopbaanoriëntatie en -begeleiding op Onderwijskennis.nl

Pagina van Canon beroepsonderwijs over voortijdig schoolverlaten

CBS over voortijdig schoolverlaten

Dossier vsv bij het Nationaal Jeugd Instituut

Taalontwikkeling stimuleren bij leerlingen die Nederlands als tweede taal spreken

Over deze vraag

Opgesteld door:	Maartje Kouwenberg (kennismakelaar Kennisrotonde)
Vraagsteller:	Senior docent middelbaar beroepsonderwijs
Onderwijssector:	Mbo
Trefwoorden:	Voortijdig schoolverlaten (vsv), uitval, studieloopbaanbegeleiding (slb), verzuim, NT2-studenten, tweede taalleerders, migratieachtergrond
Referentie:	Kennisrotonde. (2022). *Welke succesfactoren zorgen ervoor dat mbo-studenten met een NT2-achtergrond hun schoolloopbaan vervolgen?* (KR. 1438)

Dit antwoord is gepubliceerd op Kennisrotonde.nl. De Kennisrotonde is samen met NCO en Onderwijskennis een dienst van het NRO.